

OPENBAAR MINISTERIE

Arrondissementsparket Amsterdam

Postbus 115, 1000 AC Amsterdam

Komite Utang Kehormatan Belanda
t.a.v. [aangever]

IJdok 163

1013 MM Amsterdam

T +31 88 699 12 00

www.om.nl

Datum -
Onderdeel -
Ons kenmerk -
Doorkiesnummer -
E-mail -
Onderwerp -

Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden.

Geachte [aangever],

Op 21 januari 2022 heeft u als gemachtigde namens het Komite Utang Kehormatan Belanda aangifte gedaan van groepsbelediging tegen het Rijksmuseum te Amsterdam, [betrokkene1] en [betrokkene2]. De reden van uw aangifte is het voornemen van het Rijksmuseum om de term 'Bersiap' te gebruiken in de tentoonstelling 'Revolusi! Indonesië onafhankelijk'. Met deze brief stel ik u op de hoogte van mijn beslissing over uw aangifte.

Inhoud van uw aangifte

Uw aangifte heeft betrekking op de mededeling van het Rijksmuseum dat zij de term 'Bersiap' zullen gebruiken tijdens een expositie over de onafhankelijkheid van Indonesië na de Tweede Wereldoorlog. Deze mededeling is op 14 januari 2022 gedaan. U stelt dat het Rijksmuseum zich hiermee schuldig maakt aan racisme en aan groepsbelediging. Daartoe voert u, samengevat, de volgende argumenten aan:

1. De term 'Bersiap' heeft een stigmatiserende werking, omdat deze suggereert dat Indonesiërs als volk 'beestachtige wilden' zouden zijn;
2. De term 'Bersiap' wordt gebruikt om het kolonialisme te legitimeren;

3. De term 'Bersiap' wekt de indruk dat het geweld van Indonesiërs vanuit het niets werd geïnitieerd, terwijl provocaties in 1945 de aanleiding daarvan vormden;
4. Met de term 'Bersiap' wordt gesteld dat het een etnische strijd betrof waar enkel witte Nederlanders, Indische Nederlanders, Ambonezen en Chinees-Indische mensen zijn vermoord, waardoor de Indonesische doden zijn 'uitgewist'. De term is daarom ethnocentrisch en wekt de indruk dat Indonesische levens er niet toe doen;
5. Zolang 17 augustus 1945 niet als officiële onafhankelijkheidsdatum wordt erkend, is het onmogelijk om de mensen die tijdens de zogenaamde 'Bersiap' geweld gebruikten aan te duiden als 'Indonesiërs'.

U concludeert dat Indonesiërs met het vasthouden aan de term 'Bersiap' opnieuw worden buitengesloten. Deze koloniale apartheid zou volgens u onder racisme vallen. U onderschrijft de opinie van Bonnie Triyana in NRC Handelsblad en stelt dat dit een gangbare opinie is in Indonesië. U komt tot de slotsom dat het Rijksmuseum zich schuldig maakt aan groepsbelediging.

Juridisch kader

Ik heb uw aangifte bestudeerd en beoordeeld of het gebruik van de term 'Bersiap' strafbaar is op grond van groepsbelediging (artikel 137c Sr). Dit is het artikel in het Wetboek van Strafrecht waarin discriminatie strafbaar is gesteld. Voor toetsing aan een ander artikel uit het Wetboek van Strafrecht zijn geen aanknopingspunten.

In artikel 137c Sr is – voor zover hier van belang – het zich in het openbaar opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen wegens hun ras strafbaar gesteld. Om te beoordelen of een uitlating strafbaar is op grond van artikel 137c Sr, pas ik een juridische toets toe. Deze juridische toets bestaat uit drie te nemen stappen, die uiteen zijn gezet door de Hoge Raad.¹

Allereerst dient te worden beoordeeld of de betrokken uitlating op zichzelf en in samenhang beledigend is over een groep mensen wegens hun ras. Van groepsbelediging is sprake als er negatieve conclusies worden getrokken over een groep, waardoor deze groep tegenover anderen in een kwaad daglicht wordt gesteld. Pas dan wordt die groep in diskrediet gebracht of de waardigheid van die

¹ Zie o.a. HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3583, r.o. 4.4.3 en HR 14 januari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AE7632, NJ 2003, 261 m.nt. P.A.M. Mevis.

groep miskend. Het moet gaan om het aantasten van de eigenwaarde of het in diskrediet brengen van een groep, omdat die groep van een bepaald ras is.² De uitlating moet dus gaan over een groep mensen.³ Een uitlating kan kwetsend en grievend zijn *voor* een bepaalde groep mensen, maar als de uitlating niets negatiefs *over* de groep zelf zegt, is deze uitlating niet strafbaar op grond van artikel 137c Sr.

Vervolgens wordt beoordeeld of de uitlating binnen een bepaalde context is gedaan. Dit kan de context van het maatschappelijk debat, de artistieke expressie of de geloofsovertuiging zijn. Indien sprake is zo'n context, dan wordt het beledigende karakter in beginsel weggenomen.

Is dat het geval, dan volgt de laatste en tevens derde stap en beoordeling, te weten: is de uitlating onnodig grievend? Deze laatste stap is een correctie op de tweede stap. Wanneer sprake is van een forse disbalans tussen de grievendheid en de functionaliteit van de uitlating kan een uitlating ondanks de context toch kwalificeren als een strafbare vorm van belediging.

Toetsing aan artikel 137c Sr

Om te beginnen dient het volgende te worden opgemerkt over het bestanddeel 'zich uitlaat'. Artikel 137c Sr stelt het doen van een uitlating strafbaar. Om te beoordelen of artikel 137c Sr is overtreden, is een concrete uitlating vereist. In uw aangifte wordt niet aangegeven welke specifieke uitlating van [betrokkene1], [betrokkene2] of een andere medewerker van het Rijksmuseum in uw ogen strafbaar is. Uw aangifte heeft betrekking op het gebruiken van de term 'Bersiap' in het algemeen, in het kader van eerdergenoemde tentoonstelling. Deze tentoonstelling is nog niet geopend. Er is daarom geen sprake van een concrete uitlating waaraan ik kan toetsen.

U geeft aan dat op 14 januari 2022 via de media bekend is geworden dat de term 'Bersiap' zal worden gebruikt in de tentoonstelling 'Revolusi! Indonesië onafhankelijk'. Ik ga er vanuit dat u hiermee doelt op een citaat van [betrokkene1] in een artikel in NRC Handelsblad van 14 januari 2022, te weten: "*Wat ik duidelijk*

² HR 6 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1036.

³ Hof Amsterdam 4 oktober 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:2860.

*wil zeggen: het Rijksmuseum schrapt de term Bersiap dus niet.*⁴ Ik zal bij de beoordeling uitgaan van deze uitlating. Ik interpreteer de uitlating als volgt: met de uitlating geeft [betrokkene1] aan dat het Rijksmuseum de term Bersiap zal gebruiken in de tentoonstelling 'Revolusi! Indonesië onafhankelijk'. Ik heb dit getoetst aan artikel 137c Sr.

Naar mijn oordeel is het gebruiken van de term 'Bersiap' niet strafbaar, omdat de term 'Bersiap' naar objectieve maatstaven niet zonder meer negatieve conclusies bevat over Indonesiërs als groep wegens hun ras. De term 'Bersiap' wordt onder meer door historici gebruikt om een bepaalde periode en historische gebeurtenissen aan te duiden. De discussie over het gebruik van die term spitst zich toe op de vraag welke gebeurtenissen daaronder vallen en hoe die gebeurtenissen tegen de achtergrond van de dekolonisatie geduid moeten worden.

Ook als de term gebruikt zou worden op een wijze die geen recht zou doen aan de bredere context van dekolonisatie of de onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië, is daarmee het woord zelf nog niet discriminatoir of beledigend. Er is dan ook geen sprake van belediging over een groep mensen wegens hun ras. Aan de eerste stap van het driestappenmodel van de Hoge raad wordt niet voldaan.

Ten overvloede meen ik dat de uitlating is gedaan in het kader van een maatschappelijk debat over (de aanduiding van) historische gebeurtenissen, in dit geval de gewelddadigheden na de Japanse capitulatie in voormalig Nederlands-Indië. Het gebruik van de term is niet onnodig grievend in juridische zin. Er bestaat geen disbalans tussen de grievendheid en de functionaliteit van de uitlating, aangezien de term in casu functioneel is voor het duiden van een bepaalde periode in de koloniale geschiedenis. Het gebruik van de term 'Bersiap' valt daarom onder de vrijheid van meningsuiting.

Het strafproces is niet bedoeld en mag daarom niet worden gebruikt voor het beslechten van een debat over historische gebeurtenissen, zoals ook is benadrukt door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM):

⁴ B. Funnekotter, 'Bersiap blijft, en het Rijksmuseum is niet woke', *NRC Handelsblad* 14 januari 2022.

"The Court considers that it is an integral part of freedom of expression to seek historical truth and it is not the Court's role to arbitrate the underlying historical issues, which are part of a continuing debate between historians that shapes opinion as to the events which took place and their interpretation."⁵

Er is naar mijn oordeel dan ook geen sprake van strafbaarheid op grond van artikel 137c Sr.

Conclusie

Gezien het voorgaande ben ik van oordeel dat geen sprake is van een verdenking van strafbaarheid op grond van artikel 137c Sr, dan wel enig ander artikel. Uw aangifte zal daarom worden geseptoneerd met de sepotgrond 05 (feit niet strafbaar).

Als u het met deze beslissing niet eens bent, hebt u het recht om daarover schriftelijk een klacht in te dienen bij het gerechtshof Amsterdam. Het gerechtshof zal dan beoordelen of ik in redelijkheid tot deze beslissing heb kunnen komen. U kunt uw brief sturen aan: Gerechtshof Amsterdam, Postbus 1312, 1000 BH Amsterdam onder vermelding van 'klaagschrift artikel 12 Wetboek van Strafvordering'. Stuur u alstublieft een kopie van deze sepotbrief mee.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De officier van justitie

⁵ Zie o.a.: *Chauvy and Others v. France*, no. 64915/01, § 43, ECHR 2004-VI, § 69.